

SXEDIO.837

1.7.1964: Ο ΜΑΚΑΡΙΟΣ ΑΠΟΡΡΙΠΤΕΙ ΜΕΣΟΛΑΒΗΣΕΙΣ ΤΡΙΤΩΝ ΕΝΩ Ο ΝΤΗΝ ΑΤΣΕΣΟΝ ΑΡΧΙΖΕΙ ΕΠΑΦΕΣ ΣΤΗ ΓΕΝΕΥΗ

Μέσα σε ένα κλίμα αμερικανικής κινητικότητας γύρω από το Κυπριακό, ο αμερικανός πρώην Υπουργός Εξωτερικών Ντην Ατσεσον, έφυγε για την Γενεύη, ευρωπαϊκή Έδρα των Ηνωμένων Εθνών, όπου εγκαταστάθηκε παράλληλα στις αρχές Ιουλίου 1964 και ο πολιτικός μεσολαβητής των Ηνωμένων Εθνών Σακχάρι Τουομιόγια.

Όλοι γνώριζαν ότι ο Ατσεσον θα αναλάμβανε σύντομα τα υνία, αλλά με διάφορες δηλώσεις προσπαθούσαν να κρατήσουν τα προσχήματα.

Ο Γενικός Γραμματέας των Ηνωμένων Εθνών Ου Θαντι, ο οποίος σύμφωνα με διάφορες πληροφορίες, είχε αποδεχθεί ψυχρά την παρέμβαση των Ηνωμένων Πολιτειών, δήλωσε στις 30 Ιουνίου ότι επαφίεται στον Τουομιόγια για να αποφασίσει κατά πόσον επιθυμεί οποιανδήποτε εξωτερική βοήθεια στις προσπάθειες του για να επίλυση του Κυπριακού.

Ψυχρή μέχρι απορριπτική ήταν η θέση του Προέδρου Μακαρίου. Σε δήλωση του την 1η Ιουλίου 1964 ανέφερε χαρακτηριστικά:

"Η Κυπριακή πλευρά αποκρούει διορισμόν οιασδήποτε συμβούλων του πολιτικού μεσολαβητού των Ηνωμένων Εθνών κ. Τουομιόγια, διότι τούτο εις τινα βαθμόν θα εσήμαινε τον διορισμόν πολλών μεσολαβητών και θα συνεπήγετο τον κίνδυνον εμπλοκής του θέματος ες άλλους κύκλους έξω των Ηνωμένων Εθνών".

Η Τουρκία ήταν ικανοποιημένη από το διορισμό του Ντην Ατσεσον.

Ο Ισμέτ Ινονού κατά την επιστροφή του στην Αγκυρα στις 3 Ιουλίου ανήγγειλε ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες θα κατέβαλλαν προσπάθεια για επίλυση του Κυπριακού και αυτό τον ικανοποιούσε απόλυτα μια και θα κρατείτο το Κυπριακό στα συμμαχικά πλαίσια, και πρόσθεσε: "Είχα ειλικρινείς συνομιλίες με τους

μεγάλους συμμάχους μας"

Στην Αθήνα την ίδια ημέρα επίσημη πηγή δήλωσε ότι η Ελληνική Κυβέρνηση γνωρίζει μόνον τον μεσολαβητή των Ηνωμένων Εθνών Σακχάρι Τουομιόγια, αλλά αν θέλει να χρησιμοποιήσει τρίτους η Ελλάδα, ούτε λόγο, ούτε τρόπο έχει να του απαγορεύσει τη χρησιμοποίησή τους.

Δημόσια η θέση της Ελλάδας παρέμεινε ότι δεν έπρεπε να γίνουν διμερείς συνομιλίες και ο τρόπος που επέλεξαν οι αμερικανοί, όπως αποδείχθηκε εκ των υστέρων, ήταν μάλλον συνομιλίες εκ του σύνεγγυς.

Δημόσια και στις Ηνωμένες Πολιτείες αποφευγόταν η αναφορά σε λεπτομέρειες της αποστολής του Ντην Ατσεσον, ο οποίος παρουσιαζόταν ως ο άνθρωπος που θα βοηθούσε τον Τουομιόγια.

Ο αμερικανός Υπουργός Εξωτερικών Ντην Ρασκ απαντώντας σε ερωτήσεις των δημοσιογράφων στην Ουάσιγκτον κατά πόσον επρόκειτο να αναθέσει κάποιο ρόλο στον πρώην Υπουργό Εξωτερικών Ντην Ατσεσον, αφού χαρακτήρισε την κατάσταση στην Κύπρο ως απογοητευτική και επικίνδυνη, πρόσθεσε την **1η Ιουλίου 1964:**

"Εκείνο το οποίο ενδιαφέρει τις Ηνωμένες Πολιτείες είναι όπως επικρατήσει στη νήσο ειρήνη και δοθεί στα ενδιαφερόμενα μέρη η ευκαιρία να έλθουν κατά κάποιο τρόπο σε επαφή πρωταρχικά μέσω του μεσολαβητή των Ηνωμένων Εθνών για την εξεύρεση μόνιμης λύσης της απογοητευτικής και επικίνδυνης κατάστασης. Δυο από τα ενδιαφερόμενα μέρη, η Ελλάδα και η Τουρκία, είναι μέλη του ΝΑΤΟ και θα ήταν δυνατό φιλικά προς τις δυο χώρες κράτη να προσφέρουν κάποια βοήθεια στο μεσολαβητή για να εξεύρει κάποιο σημείο κοινού ενδιαφέροντος ή κοινής επαφής μεταξύ των δυο χωρών".

Πριν υπάρξουν περισσότερες αρνητικές αντιδράσεις ο Ντην Ατσεσον έφυγε για τη Γενεύη που αποτελούσε την ευρωπαϊκή Έδρα των Ηνωμένων Εθνών, όπου μετακόμισε και ο Σακχάρι Τουομιόγια και στρώθηκε στη δουλειά, αφού κάλεσε τις Κυβερνήσεις της Βρετανίας, της Τουρκίας και της Ελλάδας να

αποστείλουν αντιπροσώπους τους, παραγνωρίζοντας εντελώς την Κυπριακή Κυβέρνηση.

Αυτή η ενέργεια του Ντην Ατσεσον, αποτελούσε και το μοιραίο του λάθος, γιατί δεν ήθελε ανάμιξη των Κυπρίων και ιδιαίτερα του Προέδρου Μακαρίου, ο οποίος είχε ξανοιχθεί σε νέους ορίζοντες προς τη Σοβιετική Ένωση και ιδιαίτερα το Αδέσμευτο Κίνημα, προκαλώντας ήδη φωνές για μεταστροφή της Κύπρου σε "Κούβα" της Μεσογείου.

Οι συνομιλίες έμοιαζαν περισσότερο σαν διμερείς παρά συνομιλίες μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας με το κάλυμα των Ηνωμένων Εθνών, παράλληλα με εκείνες που θα διεξήγαγε ο Τουομιόγια.

Ήταν τόσες οι πληροφορίες που έφθαναν από τα διάφορα αγγλοαμερικανικά κέντρα, ώστε ο Πρόεδρος Μακάριος, φοβούμενος προφανώς κάποιες πιέσεις για εκτροχιασμό του Κυπριακού από τα Ηνωμένα Έθνη, απέρριψε πρόσκληση του Τουομιόγια για αποστολή δικού του αντιπροσώπου στην έδρα του ΟΗΕ, για επαφές μαζί του δηλώνοντας στις 7 Ιουλίου:

"Είς την μεσολαβητην κ. Τουομιογια υπεβάλαμεν γραπτώς και αναπτύξαμε προφορικώς τας επί της λύσεως του Κυριακού προβλήματος απόψεις μας, αίτινες παραμένουν αμετάβλητοι. Δεν νομίζομεν ότι θα εξυπρέτει χρησίμων σκοπόν η αποστολή εκπροσώπου της Κυπριακής Κυβερνήσεως εις Γενεύνην. Αντιθέτως φοβούμεθα ότι η διαδικασία τς Γενεύης με την ζωηρώς και επιμόνως εκδηλωθείσαν προσφοράν βοήθειας είναι δυνατόν να εκτρέψη το Κυπριακόν έξω του κύκλου των Ηνωμένων Εθνών".

Οι φόβοι και οι ανησυχίες του Προέδρου Μακαρίου δεν ήταν εντελώς άδικες. Σύμφωνα με εκθέσεις των διπλωματικών εκπροσώπων της Κύπρου σε διάφορες πρωτεύουσες, που αποκάλυψε αρμόδια πηγή της κυπριακής Κυβέρνησης στους δημοσιογράφους "καταδεικνύεται ότι η αμερικανική κυβέρνηση εις ευνοεί ως λύσιν του κυπριακού την διχοτόμησιν".

Πρόσθετε η εφημερίδα "Φιλελεύθερος" στην παράθεση των δηλώσεων της αρμοδίας πηγής στις 8

Ιουλίου καθώς άρχισαν οι συνομιλίες του Ντην Ατσεσον:

"Εν τη αδυναμία της να προβάλη τη ποιοτική αυτήν γραμμή, η Κυβέρνησις της Ουασιγκτόνως εν συνεννοήσει με την βρετανικήν εμφανίζουσιν διά δημοσιογραφικών και άλλων μέσων, το θέμα της Ενώσεως με την υστερόβουλον επιδίωξιν να δημιουργήσουν συνθήκας αι οποίαι να επιστρέψουν εις την Τουρκία να θέση επισήμως πλέον το αίτημα της διχοτομήσεως, πραγματοποιουμένης ούτω της λεγομένης διπλής ενώσεως-ή να αξιώση από την Ελλάδα εδαφικά και άλλα ανταλλάγματα, δεδομένου ότι προβολή του θέματος της Ενώσεως θα μετέβαλλε το κυπριακόν εις θέμα αποκλειστικής διαφοράς μεταξύ Ελλάδος και Κύπρου. Παραλλήλως και εν απολύτω συναρτήσει προς τα ανωτέρω, η αγγλοσαξωνική διπλωματία, διά της υπούλου εμφανίσεως του συνθήματος της Ενώσεως, επιδιώκει να δημιουργήση στάδιον κατά το οποίον η έννοια του Κυπριακού κράτους θα έπαυε να υφίστατο, ότε και ευκολώτερον τοο Κυπριακόν θα εξήρχετο των πλαισίων του ΟΗΕ και θα καθίστατο θέμα ελληνοτουρκικής διαφοράς. Εις μίαν τοιαύτην εξέλιξιν η αγγλοσαξωνική διπλωματία πιστεύει ότι θα είχεν όλην την ευχέρειαν και την άνεσιν να κινηθή διά να επιβάλη λύσεις απαραδέκτους μεν εις τον Κυπριακόν λαόν, αλλά συμφερούσας εις αυτήν".

Η Κυπριακκή Κυβέρνηση έβλεπε τις αμερικανικές προσπάθειες και τις κατάγγελλε δημόσια ως επιδίωξη να κλείσει το κυπριακό με εμβαλλωματική λύση.

Ο Υπουργός Εθωτερικών Σπύρος Κυπριανού σε συνέντευξη του στην εφημερίδα "Ταχυδρόμος" της Αλεξάνδρεας δήλωσε (η συνέντευξη δημοσιεύθηκε στις 23 Ιουλίου) καθώς οι επαφές του Ντην Ατσεσον βρίσκονταν σε εξέλιξη:

"Το κυπριακό είναι για τον Πρόεδρο Τζόνσον μια ενόχληση, την οποία αυτός επιθυμεί να κλείσει με την εξεύρεση εμβαλλωματικής λύσης. Η αποστολή στη

Γενεύη του αμερικανού Υπουργού Εξωτερικών κ. Ατσεσον αποτελεί μέρος του σχεδίου των Ηνωμένων Πολιτειών για "μπάλωμα" του Κυπριακού"

Στις **27 Ιουλίου 1964** ο Πρόεδρος Μακάριος πήγε στην Αθήνα για συνομιλίες με τον Πρωθυπουργό Γεώργιο Παπανδρέου εν μέσω πληροφοριών που αφέθηκαν να διαρρεύσουν ότι ετοιμάστηκε σχέδιο για την Κύπρο το οποίο προέβλεπε Ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα με αντάλλαγμα η Τουρκία να λάβει τη Ρόδο ή τη Λέσβο ή άλλο εδαφικό αντάλλαγμα από την Ελλάδα.

Σύμφωνα με τις ίδιες πληροφορίες "δεδομένου ότι η παραχώρησης ελληνικού εδάφους στην Τουρκία είναι αδύνατη, να ασκηθεί πίεση ώστε ολόκληρος ο τουρκικός πληθυσμός της Κύπρου να μετακινηθεί προς το βόρειο τμήμα της νήσου και κυρίως στην Κερύνεια, γεγονός το οποίο κατά τους υπολογισμούς των εμπνευστών του σχεδίου θα επιτρέψει την Ένωση του βορείου τμήματος της Κύπρου με την Τουρκία και του υπολοίπου με την Ελλάδα, δηλαδή διχοτόμηση".

Οι πληροφορίες αυτές δεν απείχαν πολύ από τα όσα τεκταίνονταν στα παρασκήνια από τον Ντην Ατσεσον, ο οποίος είχε υποβάλει διάφορες προτάσεις για ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα με αντάλλαγμα τη διπλή Ένωση.